

Бухгалтерський облік, аналіз та аудит

Ілляшенко К.В.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Таврійського державного агротехнологічного університету*

Illiashenko Kateryna

*Candidate of Economic Sciences,
Associate professor of Accounting and Taxation Department,
Tavria state agrotechnological University*

**РЕФОРМУВАННЯ ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ: ІНФОРМАЦІЙНО-
АНАЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ
THE REFORM OF ACCOUNTING AND REPORTING: INFORMATION
AND ANALYTICAL ASPECT**

АНОТАЦІЯ

У дослідженні розглянуті основні сучасні аспекти інформатизації суспільства та вплив новітніх інформаційних технологій на вітчизняну економіку. Акцентовано на необхідності впровадження інтелектуальних систем аналізу. Проаналізовано різне трактування поняття «інформація» та її вплив на прийняття ефективних управлінських рішень. Встановлені недоліки інформаційно-аналітичного аспекти обліку та звітності. Досліджено різні види діяльності в бухгалтерському обліку та звітності підприємств в умовах глобальної інформатизації та запропоновано використовувати новий вид діяльності «інформаційна діяльність». Доведено, що для формування фінансового результату від інформаційної діяльності необхідно впровадити

нові рахунки бухгалтерського обліку «інформаційні доходи» та «інформаційні витрати».

Ключові слова: облік, звітність, інформація, аналіз, види діяльності, доходи, витрати, фінансовий результат

АННОТАЦИЯ

В исследовании рассмотрены основные современные аспекты информатизации общества и влияние новейших информационных технологий на отечественную экономику. Акцентируется на необходимости внедрения интеллектуальных систем анализа. Проанализирована разная трактовка понятия «информация» и ее влияние на принятие эффективных управленческих решений. Установлены недостатки информационно-аналитического обеспечения учета и отчетности. Исследованы разные виды деятельности в бухгалтерском учете и отчетности предприятий в условиях глобальной информатизации и предложено использовать новый вид деятельности «информационная деятельность». Доказано, что для формирования финансового результата от информационной деятельности необходимо внедрить новые счета бухгалтерского учета «информационные доходы» и «информационные затраты».

Ключевые слова: учет, отчетность, информация, анализ, виды деятельности, доходы, затраты, финансовый результат

ANNOTATION

The purpose of this study is the information-analytical aspect of enterprises in the conditions of digitalization of the domestic and world economy and the search for new activities, such as «information activities».

The analysis revealed problems of the informational and analytical aspect of accounting and reporting, showed weaknesses and problems on the way to international standards in the conditions of digitalization.

In the conditions of transformation of modern economy to the continuous introduction of digital technology and instant information dissemination is very important is an upgraded reflection of the activities of enterprises At the present stage methodology national provisions (standards) of accounting there are three types of activities: operating, financial, investment. There is a need to introduce of new concepts such as information costs and information returns as well as providing them with new definitions.

Information becomes an increasingly important lever in all areas of the enterprise. Still the information as a resource, not reflected in accounting. However, the information needs to be highlighted as a separate category of accounting and be recognized in the financial statements of companies.

Information activities in the accounting and reporting enterprises should be displayed according to the modern changes that are happening in the world of rampant information. It is necessary to introduce concepts such as «income information» and «information costs». The article proposes an interpretation of these concepts and the example reflect them in accounting through the use of new accounts.

The transformation of the modern economy in the information requires changes in methodology of accounting and reporting, and requires further in-depth studies. The study proposed to reflect the results of information activities in a separate section in the statements. This section may be called «Income and expense information activities». Thus, the structure of the report and the methods of filling does not undergo significant changes, and the new section will also be supported by manual and algorithm build.

Keywords: accounting, reporting, information, analyze, activities, income, expenses, financial result

Постановка проблеми у загальному вигляді. На новітньому етапі світового розвитку важко недооцінювати значення інформації для сучасного суспільства. Цифровізація (діджиталізація) економіки стає пріоритетом розвитку більшості

цивілізованих країн. Розвиток інформаційної економіки є важливим також і для нашої країни. В галузі бухгалтерського обліку теж виникають закономірні зміни. Раніше удосконаленням була проста автоматизація облікових процесів за допомогою впровадження комп'ютерного програмного забезпечення. Зараз необхідно розвивати комплексні інтелектуальні системи обліку та аналізу, які сприятимуть оптимальному прийняттю управлінських рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сучасному етапі розвитку глобальної інформатизації суспільства багато науковців приділяють увагу дослідженню інформаційної економіки. Засновником постіндустріалізму вважається відомий американський вчений Д. Белл, який розробив цілісну теорію постіндустріального суспільства [1]. Дослідником та засновником інформаційної економічної теорії став Дж. Акерлоф, який запропонував розгляд поведінкової макроекономіки з точки зору інформаційної парадигми [2]. Ф.Уэбстер послідовно та докладно виклав основні концепції сучасного суспільства базовані на понятті «інформація». Він обґрунтував концепцію, що затверджувала перехід суспільства до нової «інформаційної» (постіндустріальної) епохи [3]. М. Кастельс окреслив межі інформаційно-технологічної парадигми, є фундаментом інформаційного суспільства [4].

Зміни, які вносить інформатизація до всіх сфер економіки розглядаються у працях І.А. Грузіної [5]. Також серед вітчизняних вчених можна виділити дослідження інформаційної глобалізації у працях Т.А. Дейнеки [6].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На сучасному рівні досліджень поняття інформаційної діяльності та відображення її в обліку та звітності все ще мало досліджено. Також мало дослідженим є інформаційно-аналітичний аспект обліку в умовах цифровізації економіки.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є розгляд стратегічних цілей реформування бухгалтерського обліку та звітності на вітчизняних підприємствах з точки зору інформаційно-аналітичної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інформація – це багатогранне поняття, яке має різні значення залежно від контексту. Інформацію можливо створювати, передавати, оброблювати, зберігати, купувати чи продавати тощо.

На думку І.В. Зайця інформація – це головний елемент будь-якої із функцій управління. Володіння повною, достовірною, актуальною та оперативною інформацією надає ринкових переваг, знижує фінансовий ризик, ефективно підтримує прийняття рішень. При наявності повної інформації (детермінований випадок) управлінські рішення, виходячи з того, що знання про зміст проблеми (мету, постановку, інструменти, зміни, дані, терміни) будуть правильними та з найменшим ступенем ризику [7, с.97].

За визначенням Мудрої М.А. використання інформації та сучасних інформаційних технологій у діяльності підприємств забезпечує прийняття ефективних управлінських рішень, знижує витрати, економить ресурси та час [8, с.123].

Інформаційні технології повністю перевертають класичні теорії управління індустріальної епохи, базові інститути якої (власності, вартості й ринковій самоорганізації) терплять наростаючу деструкцію. Серед беззаперечних переваг та можливостей наслідками розвитку й поширення інформаційних технологій є:

- поглиблення сформованого розриву між розвиненими й країнами, що розвиваються, а також поява нового розриву між постіндустріальними країнами й країнами із традиційними індустріальними економіками;
- виділення у всіх країнах світу груп людей, пов'язаних з інформаційними технологіями, і їхнє відокремлення в автономне «інформаційне співтовариство»;
- перетікання інтелектуальних ресурсів у найбільш розвинені країни з поступовою концентрацією інформаційно-комунікаційного потенціалу в корпораціях і державах постіндустріального типу;
- уповільнення й/або припинення науково-технічного прогресу в неінформатизованих суспільствах з наростанням у них фінансових труднощів і соціальної деградації за межами країн з інформаційними економіками [9, с.9].

На підставі наведеного вище, нами визначені наступні напрямки розвитку інформатизації суспільства:

- зміни структури економіки;
- швидкий розвиток телекомунікацій;
- розвиток інформаційної культури;
- публічність (відкритість);
- доступність інформації;
- доступність та поширення освіти (знань);
- зміни суспільного життя.

Таким чином, інформація набуває важливої ролі у діяльності підприємств та прямо впливає на результативність їхніх показників. Для зовнішніх користувачів (покупців, замовників, партнерів, інвесторів тощо) показники інформаційної активності можуть слугувати показником того, на скільки відомим є підприємство, як стабільно воно працює на ринку та як реагують на його діяльність в інформаційному просторі.

У зв'язку з вище наведеним, ми вважаємо, що до вже існуючих видів діяльності, тобто операційної, фінансової та інвестиційної, в обліку та звітності необхідно також додати показники інформаційної діяльності.

Інформаційна діяльність – це сукупність дій, спрямованих на задоволення інформаційних потреб громадян, юридичних осіб і держави (ст.12 Закону України «Про інформацію» 2011 року) [10].

На нашу думку, інформаційна діяльність – це комплекс дій, спрямованих на задоволення інформаційних потреб і інтересів усіх користувачів економічної інформації.

Окремо необхідно виділити проблему безпеки, тобто запобігання несанкціонованому доступу, поширенню і використанню інформації.

Важливо зауважити, що у англomовному перекладі інформаційна діяльність та інформаційна активність звучать однаково «information activities». Однак ми розділяємо ці поняття.

Ми вважаємо, що інформаційна активність – це якісний показник, що характеризує ступінь поширення інформації у зовнішньому інформаційно-економічному просторі. На цій підставі пропонуємо виділити наступні критерії, за якими можна визначити інформаційну активність підприємства:

- взаємодія з суспільством (суспільне значення підприємства) – соціальні опитування, анкетування, експертні оцінки;
- взаємодія з державою (державне значення підприємства) – державна статистика, висновки державних комісій, державні акти;
- взаємодія з ринком (значення підприємства на ринку) – попит на продукцію (послуги), оцінка конкурентів, експертні оцінки;
- взаємодія з медійно-інформаційним простором (значення підприємства у медійно-інформаційному просторі) – кількість публікацій та відеоматеріалів, індекси цитування, індекси ділової активності у мережі тощо [11, с.11].

На нашу думку, доцільно використовувати усі ці критерії. Так, наприклад, успішна рекламна компанія на телевізійних ресурсах може бути нейтралізована негативними відгуками у соціальних мережах. Тому для ефективної діяльності сучасні підприємства повинні займати активну інформаційну позицію на усіх медійних напрямках.

Ми вважаємо, що інформаційну діяльність необхідно урахувати та відображати у офіційній звітності підприємств.

Звідси виникає необхідність у впровадженні таких нових понять, як інформаційні витрати та інформаційні доходи, а також надання їм нових визначень:

- інформаційні доходи – це доходи, що отримані від підвищення суспільного, державного, ринкового значення підприємства та його значення у медійно-інформаційному просторі, а також призводять до збільшення його власного капіталу.
- інформаційні витрати – це витрати, що направлені на підвищення суспільного, державного, ринкового значення підприємства та його значення у

медійно-інформаційному просторі, а також призводять до збільшення його активів.

У плані рахунків бухгалтерського обліку ми пропонуємо впровадити рахунок 77 «Доходи інформаційної діяльності» та рахунок 99 «Витрати інформаційної діяльності» с закриттям цих рахунків на 794 рахунок «Результат інформаційної діяльності».

Відображення доходів і витрат згідно з національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» відбувається у формі звітності №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупні доходи)» [12]. На нашу думку, доцільно додати ці статті до цієї форми звітності.

Так, наприклад, створити V розділ звіту «Доходи та витрати інформаційної діяльності», кодування рядків розпочнеться з рядку 2700. Формування інформаційних доходів буде відображатися на рядку 2700, а витрат на 2710. Із наданого прикладу можна побачити, що фінансовий результат від інформаційної діяльності розраховується наступним чином: ряд. 2700 – ряд. 2710. Якщо отримане значення буде позитивним, то ми отримуємо прибуток (ряд. 2720), а якщо негативним – збиток (ряд. 2725).

Таким чином, сама структура звіту та методика його заповнення не зазнає суттєвих змін, а новий розділ буде також підкріплений деталізованою інструкцією та конкретизованим алгоритмом складання.

Висновки з цього дослідження. З результатів дослідження нами зроблено висновок про те, що інформація, як ресурс, ніяким чином не відображається у бухгалтерському обліку. Проте інформаційна діяльність в обліку та звітності повинна відображатися відповідно до сучасних змін, які відбуваються у світі цифровізації економіки. Потребує удосконалення аналітична складова інформаційної діяльності.

На нашу думку, інформація повинна бути виділена як окрема категорія обліку та бути відображена у фінансовій звітності підприємств. Необхідно впровадити такі поняття, як «інформаційні доходи» і «інформаційні витрати».

Приазовський економічний вісник. 2019. № 3 (14).

Нами запропоноване тлумачення цих понять та методика відображення їх у бухгалтерському обліку та формах звітності.

Бібліографічний список:

1. Bell D. The coming of post-industrial society: A venture of social forecasting. N.Y.: Basic Books, 1973. 476 p.
2. Akerlof G.A. and Kranton R.E. Economics and Identity. *Quarterly Journal of Economics*. 2000. T. 115 (3). p. 715-753
3. Webster F. Theories of the Information Society. Second Edition. London, New York. 2002. 400 p.
4. Castells M. The Information Age: Economy, Society and Culture. Volume 1: The Rise of the Network Society. 2nd ed. Oxford: Wiley Blackwell, 2010. p.406.
5. Грузіна І. А. Проблеми інформатизації в Україні. *Економіка розвитку (Economics of Development)*. 2013. № 3(67). С. 38-42.
6. Дейнека Т. А. Суперечності сучасної техніко-економічної парадигми в умовах інформаційної глобалізації. *Механізм регулювання економіки*. 2015. №4. С. 13-21.
7. Заєць І.В. Роль інформації в системі управління підприємством. *Вісник ЖДТУ. Економічні науки*. 2010. № 2 (52). С. 97-98.
8. Мудра М.А. Значення інформації в управлінні ланцюгами поставок продукції. *Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства*. Харків: НТУ «ХПІ». 2012. № 56(962). С. 121-123.
9. Державне управління в умовах розвитку інформаційного суспільства: навч. посіб. / Н.В. Грицяк, Л.В. Литвинова; за заг. ред. Н.В. Грицяк. К.: Вид-во К.І.С., 2015. с. 9.
10. Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992 №2657-XII із змінами, внесеними згідно із Законами №2756-VI від 02.12.2010, ВВР, 2011, №23, ст.160 URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення: 03.05.2019)

Приазовський економічний вісник. 2019. № 3 (14).

11. Ілляшенко К.В. Методологія обліку доходів і витрат інформаційної діяльності. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва: Збірник наукових праць Харківського національного автомобільно-дорожнього університету*. 2016. №4 (15). Том 1. С. 9-13.

12. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013р. №73 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 03.05.2019).

References:

1. Bell, D. (1973) *The coming of post-industrial society: A venture of social forecasting*. N.Y.: Basic Books, p.476.

2. Akerlof, G.A. and Kranton, R.E (2000). Economics and Identity. *Quarterly Journal of Economics*. T. 115 (3), pp. 715-753.

3. Webster, F. (2002) *Theories of the Information Society*. Second Edition. London, New York. p.400.

4. Castells, M. (2010) *The Information Age: Economy, Society and Culture Volume 1: The Rise of the Network Society*. 2nd ed. Oxford: Wiley Blackwell. p.406.

5. Hruzina, I.A. (2013) Problemy informatyzatsii v Ukraini. *Ekonomika rozvytku (Economics of Development)*. 3(67), pp. 38-42. (in Ukrainian)

6. Deineka, T.A. (2015) Superechnosti suchasnoi tekhniko-ekonomichnoi paradyhmy v umovakh informatsiinoi hlobalizatsii. *Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky*. 4, pp.13-21 (in Ukrainian)

7. Zaiets I.V. (2010) Rol informatsii v systemi upravlinnia pidpriemstvom. *Visnyk ZhDTU. Ekonomichni nauky*. 2 (52), pp. 97-98. (in Ukrainian)

8. Mudra M.A. (2012) Znachennia informatsii v upravlinni lantsiuhamy postavok produktsii. *Visnyk NTU «KhPI». Seriia: Aktualni problemy upravlinnia ta finansovo-hospodarskoi diialnosti pidpriemstva*. Kharkiv: NTU «KhPI». 56(962), pp. 121-123. (in Ukrainian)

Приазовський економічний вісник. 2019. № 3 (14).

9. Gritsyak N.V. (Ed.), Litvinova L.V. (2015) *Derzhavne upravlinnya v umovah rozvitku Informatsiynogo suspilstva*. K.: Vid-vo K.I.S., p. 9. (in Ukrainian)

10. Zakon Ukrainy «Pro informatsiiu» №2657-XII (1992, 2 october) iz zminamy, vnesenymy zghidno iz Zakonamy №2756-VI (2010, 2 december), VVR (2011), 23, p. 160. Retrieved from: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (in Ukrainian)

11. Illiashenko K.V. (2016) *Metodolohiia obliku dokhodiv i vytrat informatsiinoi diialnosti. Problemy i perspektyvy rozvytku pidpriemnytstva: Zbirnyk naukovykh prats Kharkivskoho natsionalnoho avtomobilno-dorozhnoho universytetu*. 4 (15). V.1. pp. 9-13. (in Ukrainian)

13. Natsionalne polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 1 «Zahalni vymohy do finansovoi zvitnosti» (2013, 7 february). Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy №73. Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>. (in Ukrainian)